

УДК 343.14

DOI 10.33244/2521-1196.16.2021.115-123

Н. А. Сперкач,
канд. юрид. наук,
Університет ДФС України
e-mail: natali_zherzh@ukr.net
ORCID ID 0000-0001-6579-126X

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРОЦЕСУ ДОКАЗУВАННЯ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕНЬ ЩОДО ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

У статті досліджено питання окремих аспектів доказування у процесі виявлення, розкриття та розслідування кримінальних проваджень щодо торгівлі людьми. Автором наведені теоретичні положення щодо комплексної системи обставин, що підлягають доказуванню під час розслідування проваджень щодо торгівлі людьми, а також рекомендації щодо вдосконалення методики розслідування торгівлі людьми.

Також у статті конкретизовані специфічні та важливі обставини, що підлягають доказуванню у провадженнях про торгівлю людьми і обґрунтована їх сутність, зміст та взаємозв'язок їх основних елементів.

Торгівля людьми є доволі складним злочинним явищем, оскільки містить у собі значну кількість різних пов'язаних між собою елементів, які набули уже глобального характеру. Виявлення та розслідування торгівлі людьми завжди є тривалим та непростим процесом, адже досить часто містить у собі транснаціональну ознаку, що значно ускладнює розслідування вказаного кримінального правопорушення.

Метою статті є аналіз окремих аспектів доказування при виявленні, розкритті та розслідуванні кримінальних проваджень щодо торгівлі людьми для визначення напрямів удосконалення методики розслідування злочинів у вказаній сфері. Для забезпечення ефективного доказування при розслідуванні кримінальних проваджень щодо торгівлі людьми автором досліджені способи вчинення даного кримінального правопорушення. У статті наголошено, що виявлення способів торгівлі людьми, в першу чергу що стосується транснаціонального характеру, є першочерговим завданням, адже має значення для процесу розкриття аналізованого злочину. Це викликано тим, що вони включають у себе систему якісних і кількісних ознак, які забезпечують вибір і розробку методів, прийомів і засобів, які мають спрямування не лише на розкриття чи розслідування, й також на попередження таких кримінальних правопорушень.

У висновках акцентовано увагу, що основу розслідування торгівлі людьми повинна становити переважно розвідувальна інформація та законне, повне і грамотне документування злочинної діяльності торговців людьми. Тільки такий підхід дозволить правоохоронним органам дійсно вплинути на організовану злочинність у сфері торгівлі людьми. Автор пропонує комплекс заходів для покращення документування та доказування кримінальних проваджень у сфері торгівлі людьми, до яких відносить: виявлення об'єктивної інформації, яка може свідчити про можливу торгівлю людьми; аналіз такої

інформації на предмет можливих схем, які використовуються злочинцями для досягнення своєї злочинної мети, а також обробка, систематизація та узагальнення отриманих даних; проведення необхідних оперативно-розшукових заходів, які дійсно дозволять підтвердити отриману, але ще не оброблену інформацію; проведення спеціальних оперативно-розшукових заходів, які спрямовані на документальну фіксацію окремих елементів злочинної діяльності у сфері торгівлі людьми; оцінка наявного оперативно-розшукового матеріалу на предмет здатності чітко визначити і документально підтвердити всю схему кримінальної діяльності певної злочинної групи, що спеціалізується на торгівлі людьми; розробка плану реалізації оперативних матеріалів у напрямі запобігання всієї структури кримінальної діяльності щодо торгівлі людьми; реалізація зібраних матеріалів та припинення торгівлі людьми; проведення комплексу запланованих слідчих дій, додаткових оперативно-розшукових та інших організаційних заходів з метою притягнення торговців людьми до кримінальної відповідальності і забезпечення безпеки свідків і жертв злочину.

Ключові слова: *торгівля людьми, кримінальні провадження, доказування, розслідування торгівлі людьми, потерпілий від торгівлі людьми, способи вчинення торгівлі людьми.*

Метою статті є аналіз окремих аспектів доказування у процесі виявлення, розкриття та розслідування кримінальних проваджень щодо торгівлі людьми для визначення напрямів удосконалення методики розслідування злочинів у вказаній сфері.

Вступ. Конституція України визнає і гарантує основні права та свободи людини і громадянина відповідно до загальновизнаних принципів і норм міжнародного права, зокрема гарантує право на свободу та особисту недоторканність; свободу пересування та вільний вибір місця перебування і проживання; право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується. А стаття 43 Конституції України забороняє використання примусової праці [4].

Вказані правові свободи, що конституційно закріплені, були результатом історичного розвитку громадянського суспільства і міжнародно-правових приписів, однак, незважаючи на заборону світової спільноти та національного законодавства, торгівля людьми, на жаль, існує донині упродовж століть.

Проблема торгівлі людьми вважається рабством XXI століття. Її часто називають також «рабством наших днів» з огляду на те, що в обох випадках людина розглядається лише як знаряддя або інструмент. Торгівля людьми є доволі складним злочинним явищем, оскільки містить у собі значну кількість різних пов'язаних між собою елементів, які набули уже глобального характеру. Виявлення та розслідування торгівлі людьми завжди є тривалим і непростим процесом, адже досить часто містить у собі транснаціональну ознаку, що значно ускладнює розслідування вказаного кримінального правопорушення. Враховуючи реалії сьогодення – наслідки масштабного поширення пандемії коронавірусної інфекції (COVID-19), світова спільнота дедалі більше перейшла на формат онлайн, що не могло не вплинути і на способи вчинення торгівлі людьми, а саме використання торговцями онлайн-технологій для вербування та експлуатації жертв через мережу «Інтернет».

Постановка проблеми. Торгівля людьми стає однією з найприбутковіших сфер злочинної діяльності, яка впливає на жертв, завдаючи їм як фізичної, так і психологічної шкоди, зазвичай виходячи за межі однієї держави. Актуальності дослідження надаються

і кількісно-якісні показники торгівлі людьми, зокрема, про масштаби торгівлі людьми в Україні свідчить і сама статистика за 2012–2019 роки, яка ведеться: Мінсоцполітики – щодо кількості осіб, яким встановлено статус особи, яка постраждала від торгівлі людьми (874 особи); Офісом Генерального прокурора – щодо кількості зареєстрованих злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми (1 542 особи), та кількості осіб, які потерпіли від злочинів, зазначених у статті 149 Кримінального кодексу України (1 343 особи); Державною судовою адміністрацією – щодо кількості вироків за відповідною кваліфікацією (319 осіб) [5].

Вказані статистичні дані та аналіз реєстру судових рішень з проваджень щодо торгівлі людьми вказують на значні труднощі, з якими зіштовхуються в процесі практичної роботи практичні працівники. Високим залишається ступінь латентності цього виду злочинної діяльності. Окремі її різновиди практично не виявляються правоохоронними органами. На сьогодні є певний досвід розслідування торгівлі людьми, але при цьому залишається багато питань, які не досліджені в наявних наукових роботах і методичних рекомендаціях. Свідчити про наявність апробованої і ефективної методики розслідування цих злочинів передчасно. З одного боку, злочинне збагачення за рахунок торгівлі людьми, використання рабської праці і пов'язаних з ними злочинів отримало достатньо широке поширення в Україні, а з другого – не накопичений істотний досвід розслідування цих злочинів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням питання процесу розслідування торгівлі людьми займалися такі вчені, як: К. Л. Бугайчук [9], П. В. Горбасенко [3], О. В. Василюва-Карвацька [1], В. О. Малярова [8], Ю. О. Михайлова [9], Д. В. Швець [9] та інші. Але на сьогодні питання вдосконалення форм та напрямів виявлення і розслідування торгівлі людьми потребує актуалізації, звертаючи увагу на зміни, які відбуваються у сучасному суспільстві. При цьому наявні наукові розробки з методики і тактики розслідування та доказування вказаних злочинів носять експериментальний характер і не до кінця апробовані практикою.

Виклад основного матеріалу. Криміналізація суспільних відносин і високий рівень організованої злочинності створюють широкий спектр внутрішніх і зовнішніх загроз національній безпеці багатьох країн. Однією з таких загроз є розвиток і зміцнення організованих злочинних формувань, що спеціалізуються на вчиненні кримінальних правопорушень, пов'язаних з торгівлею людьми та експлуатацією людини.

Україна, як і інші розвинені країни, націлена на викорінення таких суспільно небезпечних явищ та вироблення комплексної системи заходів для ефективного захисту особи, суспільства і держави від подібних злочинних посягань. Для здійснення цього необхідно передусім консолідувати зусилля, спрямовані на профілактику цього виду злочинності.

З початку 2021 року поліція в Україні зафіксувала 130 випадків торгівлі людьми. Більшість з них пов'язані із втягненням людей у злочинну діяльність, однак поширеними також були трудова та сексуальна експлуатація. З початку 2021 року правоохоронці виявили та ліквідували 26 організованих злочинних угруповань, які займалися торгівлею людьми. До їх складу входили 139 учасників. Найчастіше українські правоохоронці борються з двома видами торгівлі людьми. Перший починається і закінчується на території нашої країни. Серед таких випадків найбільш розповсюджені трудова та сексуальна експлуатація. Другим видом є торгівля людьми, яка починається

на території України з вербування, однак сам злочин відбувається на території іншої держави [6].

Для забезпечення ефективного доказування під час розслідування кримінальних проваджень щодо торгівлі людьми важливе значення має саме встановлення способів вчинення цього кримінального правопорушення.

Виявлення способів торгівлі людьми, насамперед, що стосується транснаціонального характеру, є першочерговим завданням, адже має значення для процесу розкриття аналізованого злочину. Це викликано тим, що вони включають у себе систему якісних і кількісних ознак, які забезпечують вибір і розробку методів, прийомів і засобів, які мають спрямування не лише на розкриття чи розслідування, а й також на попередження таких кримінальних правопорушень.

Наявна інформація про спосіб вчинення злочину сприяє з'ясуванню обставин його вчинення, кола причетних до нього осіб, виявленню технічних засобів, які використовувались під час торгівлі людьми, залишених слідів тощо. Ураховуючи, що спосіб вчинення злочину є одним із визначальних елементів криміналістичної характеристики, а його змістовну структуру становлять етапи приготування, вчинення та приховування слідів злочину, саме у такому контексті й потрібно розглядати способи торгівлі людьми [2, с. 21].

До обставин, що підлягають доказуванню у процесі розслідування проваджень щодо торгівлі людьми, і з огляду на специфіку кримінальних правопорушень до них, на нашу думку, необхідно віднести такі елементи, як подія злочину (місце, час, спосіб та інші обставини вчинення кримінального правопорушення). Його встановлення необхідно для правильної кваліфікації вчиненого діяння. Під час встановлення дій, вербування, перевезення, передачі, приховування з метою експлуатації необхідно з'ясувати, в чому вони конкретно проявилися; способи діяльності осіб злочинців щодо залучення до себе уваги з боку потенційних потерпілих; способи транспортування (переміщення) потерпілих; способи вербування (переконання) жертви; способи пошуку контрагентів і укладення з ними незаконних угод майнового характеру відносно жертв; використання злочинцем знарядь і засобів, яких і як саме; мотиви злочинної поведінки, реальне встановлення яких дійсно може вирішити питання вини особи; обставини, що характеризують особу, яка вчинила це кримінальне правопорушення; відомості про особу жертви; характер і розмір шкоди, заподіяної торгівлею людьми.

Також під час здійснення діяльності з виявлення, розкриття і розслідування злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми, варто враховувати той факт, що зазвичай жертви торгівлі людьми не бажають вступати в контакт з працівниками правоохоронних органів, оскільки вони часто стикаються з непереборними життєвими проблемами, що супроводжуються страхом репресій проти себе чи своїх близьких родичів з боку злочинців. Проте саме їх показання є основним джерелом достовірних доказів, але необхідно визнати той факт, що реально такі покази даються досить рідко. Також звертаємо увагу, що слідчому для того, щоб зібрати всі докази, які викривають торговців людьми, необхідно долучити до процесу доказування результати оперативно-розшукової діяльності.

Крім того, обов'язковим елементом предмета доказування під час розслідування даних кримінальних проваджень є мета, яка полягає в експлуатації здійснюваних торговцями людьми дій. Доведення події злочинного діяння, пов'язаного з торгівлею людьми, передбачає всебічне з'ясування всіх обставин, що характеризують об'єктивні

ознаки складу кримінального правопорушення, що необхідно для його правильної кваліфікації.

Елементи обстановки відіграють важливу роль у механізмі досліджуваного кримінального правопорушення, оскільки вони можуть мати значний вплив на злочинну діяльність суб'єкта, на поведінкові акти жертви аж до повної зміни характеру злочинного діяння. Місцем вчинення торгівлі людьми можуть бути приміщення або ділянки місцевості, в яких здійснювалися вербування, перевезення, тимчасове утримання, купівля-продаж, отримання, передача людини. При цьому в процесі розслідування можлива конкретизація місця, що підлягає доведенню, яке може відрізнитися залежно від характеру вчинених злочинних дій.

Саме тому слідчий повинен приділяти особливу увагу вивченню та визначенню обставин, які можуть вказувати обстановку вчинення торгівлі людьми. Якщо сама по собі обстановка вчинення торгівлі людьми є сприятливою, то вона досить сильно впливає на динаміку та перебіг вчинення самого злочину, що й знаходить своє відображення в механізмі вчинення торгівлі людьми.

Правильне опрацювання матеріалів про обстановку та обставини злочину веде до чіткого розуміння вчиненого, осягнення внутрішніх зв'язків між діями, вчиненими злочинною волею, та відбиттям їх ззовні. Таке розуміння дає можливість не лише уявно відтворювати картину злочину, але і розуміти мотиви, якими злочинець керувався під час вчинення злочину [10, с. 75].

Крім того, у процесі доказування кримінальних проваджень щодо торгівлі людьми необхідно, на нашу думку, також встановити ті прийоми і засоби, за допомогою яких відбувається купівля-продаж або вербування особи, перевезення, передача, приховування, отримання.

Кримінально-правова сутність складу торгівлі людьми, передбаченого статтею 149 КК України, відрізняється значним переліком кваліфікуючих ознак, що ускладнює завдання з'ясування способу торгівлі [7].

Усю сукупність дій, що утворюють спосіб вчинення торгівлі людьми, можна умовно розділити на групи, в кожену з яких варто включити систему дій, що характеризуються спільністю завдань і утворюють фактично стадію вчинення злочину. З урахуванням цього можна виокремити такі стадії: 1) підшукування потенційних жертв для цілей їх експлуатації; 2) схилення їх до певної поведінки або викрадення і насильницьке утримання в цілях залучення у сферу торгівлі людьми; 3) підшукування контрагентів і укладення з ними незаконних угод майнового характеру відносно підконтрольних осіб (жертв); 4) переміщення жертв до місця призначення і передача їх контрагентам; 5) застосування заходів впливу щодо жертв з метою придушення їх волі до опору для примирення зі своїм становищем і забезпечення підконтрольності їх поведінки; 6) експлуатація жертв торгівлі людьми; 7) розподіл і використання.

З точки зору поєднання в механізмі злочинної діяльності різних злочинних дій для них характерні специфічні взаємозв'язки, які варто враховувати в процесі доказування та у ході процесуального формування системи доказів у кримінальному провадженні: викрадення людини з місця проведення з ним бесіди щодо вербування може бути частиною механізму шантажу, який виступає як засоби тиску на тих, від кого потрібні дії майнового, юридичного, організаційного характеру на користь злочинців; викрадення людини є етапом підготовки до торгівлі людьми і подальшого використання

рабської праці тими особами, які безпосередньо викрали потерпілого або купили його у викрадача чи торговця людьми; вербування з пропозиціями щодо працевлаштування або пропозиції щодо усиновлення, наприклад неповнолітнього, виступає як складовий елемент шахрайства та незаконної підприємницької діяльності; використання рабської праці здійснюється несумлінним роботодавцем, що є складовою частиною механізму ухилення від сплати податків; втягнення в заняття проституцією і її організація переростають у продаж повії організаторам торгівлі людьми на міжнародному або національному рівні.

Висновки. Враховуючи зазначені вище положення, можна дійти висновку, що одним з найважливіших завдань спостереження в рамках виявлення та розкриття злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми, є виявлення місця утримання експлуатованих осіб. Результати спостереження як напрям оперативно-розшукових дій є найважливішим джерелом інформації для планування затримання суб'єктів злочинної діяльності, а також проведення таких слідчих дій, як огляди й обшуки.

Отже, основу розслідування торгівлі людьми повинна становити переважно розвідувальна інформація та законне, повне і грамотне документування злочинної діяльності торговців людьми. Тільки такий підхід дозволить правоохоронним органам дійсно вплинути на організовану злочинність у сфері торгівлі людьми. Пропонуємо комплекс заходів для покращення документування та доказування кримінальних проваджень у сфері торгівлі людьми, до якого необхідно віднести: виявлення об'єктивної інформації, яка може свідчити про можливу торгівлю людьми; аналіз такої інформації на предмет можливих схем, які використовуються злочинцями для досягнення своєї злочинної мети, а також обробка, систематизація та узагальнення отриманих даних; проведення необхідних оперативно-розшукових заходів, які дійсно дозволять підтвердити отриману, але ще не оброблену інформацію; проведення спеціальних оперативно-розшукових заходів, які спрямовані на документальну фіксацію окремих елементів злочинної діяльності у сфері торгівлі людьми; оцінка наявного оперативно-розшукового матеріалу на предмет здатності чітко визначити і документально підтвердити всю схему кримінальної діяльності певної злочинної групи, що спеціалізується на торгівлі людьми; розробка плану реалізації оперативних матеріалів у напрямі запобігання всієї структури кримінальної діяльності щодо торгівлі людьми; реалізація зібраних матеріалів та припинення торгівлі людьми; проведення комплексу запланованих слідчих дій, додаткових оперативно-розшукових та інших організаційних заходів з метою притягнення торговців людьми до кримінальної відповідальності і забезпечення безпеки свідків і жертв злочину.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Василюва-Карвацька О. В. Криміналістичний аспект розслідування торгівлі людьми. *Правова позиція*. 2019. № 4(25). С. 140–144.
2. Л. В. Черечукіна, М. О. Яковенко. Виявлення та розслідування злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми [Текст]: метод. рек. для практ. працівників / Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2013. 135 с.
3. Горбасенко П. В. Загальні положення методики розслідування торгівлі людьми: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.09. Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. Київ, 2013. 22 с.

4. Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1996. № 30, ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 21.07.2021).

5. Концепція державної цільової соціальної програми протидії торгівлі людьми на період до 2025 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 липня 2021 року № 800-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 21.07.2021).

6. Крамар О. З початку року в Україні виявили 130 випадків торгівлі людьми. Поліція викрила 26 угруповань, які цим займалися. Громадське. URL: <https://hromadske.ua/posts/z-pochatku-roku-v-ukrayini-viyavili-130-vipadkiv-torgivli-lyudmi-policiya-vikrila-26-ugrupovan-yaki-cim-zajmalisy> (дата звернення: 21.07.2021).

7. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2001. № 25–26. Ст. 131 (із змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (Дата звернення: 21.07.2021).

8. Малярова В. О. Способи вчинення торгівлі людьми: питання систематизації. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. № 2. 2015. С. 105–113.

9. Швець Д. В., Бугайчук К. Л., Михайлова Ю. О. Особливості розслідування злочинів, пов'язаних із торгівлею людьми: науково-методичні рекомендації. Харків: ХНУВС, 2017. 121 с.

10. Якимов И. Н. Криминалистика. Руководство по уголовной технике и тактике. Новое издание, перепечатанное с издания 1925 г. Москва: ЛексЭст, 2003. С. 75.

REFERENCES

1. Vasylova-Karvatska O. V. (2019) Kryminalistychnyi aspekt rozsliduvannia torhivli liudmy. *Pravova pozytsiia*. № 4(25). С. 140–144.

2. L. V. Cherechukina, M. O. Yakovenko. Vyivlennia ta rozsliduvannia zlochyv, poviazanykh z torhivleiu liudmy [Tekst]: metod. rek. dlia prakt. pratsivnykiv. (2013). Luhan. derzh. un-t vnutr. sprav im. E. O. Didorenka. Luhansk. RVV LDUVS im. E. O. Didorenka.

3. Horbasenko P. V. Zahalni polozhennia metodyky rozsliduvannia torhivli liudmy (2013): avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: spets. 12.00.09. Dnipropetr. derzh. un-t vnutr. Sprav, Kyiv.

4. Konstytutsiia Ukrainy pryiniata na piatii sesii Verkhovnoi Rady Ukrainy 28 chervnia 1996 roku: *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR)*. 1996. № 30. St. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

5. Kontseptsiia derzhavnoi tsilovoi sotsialnoi prohramy protydiu torhivli liudmy na period do 2025 roku: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 14 lypnia 2021 r. № 800-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2021-%D1%80#Text>

6. Kramar O. Z pochatku roku v Ukraini vyivlyly 130 vypadkiv torhivli liudmy. Politsiia vykryla 26 uhrupovan, yaki tsym zaimalysia. Hromadske. URL: <https://hromadske.ua/posts/z-pochatku-roku-v-ukrayini-viyavili-130-vipadkiv-torgivli-lyudmi-policiya-vikrila-26-ugrupovan-yaki-cim-zajmalisy>

7. Kryminalnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 05.04.2001. № 2341-III. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR)*. 2001. № 25–26. St. 131 (iz zminyamy ta dopovnenniamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

8. Maliarova V. O. *Sposoby vchynennia torhivli liudmy: pytannia systematyzatsii*. (2015). *Visnyk Luhanskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav imeni E. O. Didorenka*. № 2. 2015. S. 105–113.

9. Shvets D. V., Buhaichuk K. L., Mykhailova Yu. O. *Osoblyvosti rozsliduvannia zlochyniv, poviazanykh iz torhivleiu liudmy* (2017): naukovo-metodychni rekomendatsii. Kharkiv: KhNUVS,

10. Iakymov Y. N. *Krymynalystyka. Rukovodstvo po uholovnoi tekhnike y taktyke*. Novoe yzdanye, perepechatannoe s yzdaniya 1925 h. (2003). Moskva.

N. A. Sperkach. Selected aspects of the proof process in the investigation of criminal proceedings in relation to human trafficking

The article examines the issues of certain aspects of evidence in the detection, disclosure and investigation of criminal proceedings for trafficking in human beings. The author provides theoretical provisions on a comprehensive system of circumstances to be proved in the investigation of trafficking, as well as recommendations for improving the methodology of the investigation of trafficking.

Also, the article specifies the specific and important circumstances to be proved in human trafficking proceedings and substantiates their essence, content and relationship of their main elements.

Trafficking in human beings is a rather complex criminal phenomenon, as it involves a large number of different interconnected elements that have already become global. Detection and investigation of human trafficking is always a long and difficult process, as it very often contains a transnational feature, which significantly complicates the investigation of this criminal offense.

The purpose of the article is to analyze certain aspects of evidence in the detection, detection and investigation of criminal proceedings for trafficking in human beings to determine areas for improving the methodology of investigation of crimes in this area. To ensure effective evidence in the investigation of criminal proceedings for trafficking in human beings, the author explored ways to commit this criminal offense. The article emphasizes that identifying ways of trafficking in human beings, especially with regard to the transnational nature, is a priority because it is important for the process of solving the analyzed crime. This is due to the fact that they include a system of qualitative and quantitative features that ensure the selection and development of methods, techniques and tools that are aimed not only at the detection or investigation, but also at the prevention of such criminal offenses.

In the conclusions, it is emphasized that the basis of the investigation of human trafficking should be mainly intelligence information and legal, complete and competent documentation of criminal activities of human traffickers. Only such an approach will allow law enforcement agencies to really influence organized crime in the field of human trafficking. The author proposes a set of measures to improve the documentation and proof of criminal proceedings in the field of trafficking in human beings, which includes: identification of objective information that may indicate possible trafficking in human beings; analysis of such information for possible schemes used by criminals to achieve their criminal purpose, as well as processing, systematization and generalization of the obtained data; carrying out the necessary operational and investigative

measures that will really confirm the information received, but not yet processed; carrying out special operative-search measures, which are aimed at documenting certain elements of criminal activity in the field of human trafficking; assessment of the available operational and investigative material for the ability to clearly identify and document the entire scheme of criminal activity of a criminal group specializing in human trafficking; development of a plan for the implementation of operational materials in the direction of preventing the entire structure of criminal activity related to human trafficking; sale of collected materials and cessation of human trafficking; conducting a set of planned investigative actions, additional operational and investigative and other organizational measures to bring traffickers to justice and ensure the safety of witnesses and victims of crime.

Keywords: *trafficking in human beings, criminal proceedings, evidence, investigation of trafficking in human beings, victim of trafficking in human beings, methods of committing trafficking in human beings.*

Стаття надійшла до редакції 22 липня 2021 року